

**ODLUKU
O KRITERIJUMIMA I NAČINU KLASIFIKACIJE AKTIVE I OBRAČUNAVANJU
REZERVACIJA ZA POTENCIJALNE KREDITNE GUBITKE RAZVOJNE BANKE
CRNE GORE
("Službeni list Crne Gore", br. 094/25 od 12.08.2025, 028/26 od 04.03.2026)**

I. OSNOVNA ODREDBA

Predmet

Član 1

Ovom odlukom propisuju se kriterijumi i način klasifikacije aktive i obračunavanje rezervacija za potencijalne kreditne gubitke Razvojne banke Crne Gore (u daljem tekstu: Razvojna banka).

II. VREDNOVANJE STAVKI BILANSNE AKTIVE I VANBILANSNIH STAVKI

**Primjena Međunarodnih računovodstvenih standarda/Međunarodnih standarda
finansijskog izvještavanja**

Član 2

(1) Razvojna banka vrednuje i objelodanjuje stavke bilansne aktive i vanbilansne stavke u skladu sa Međunarodnim računovodstvenim standardima, odnosno Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja.

(2) Stavke bilansne i vanbilansne aktive koje se vrednuju u skladu sa odredbama ove odluke su:

1) finansijski instrumenti koji su u skladu sa Međunarodnim standardom finansijskog izvještavanja 9 - Finansijski instrumenti (u daljem tekstu: MSFI 9), raspoređeni u sljedeće portfolije:

- finansijska aktiva koja se vrednuje po amortizovanoj vrijednosti;
- finansijska aktiva koja se mjeri po fer vrijednosti kroz ostali ukupni rezultat, osim vlasničkih instrumenata;

2) finansijski instrumenti koji predstavljaju:

- potraživanja po osnovu zakupa,
- obaveze po osnovu kredita,
- obaveze po ugovorima o finansijskom jemstvu; i

3) druge izloženosti koje su obuhvaćene MSFI 9, za koje se utvrđuju očekivani kreditni gubici.

Metodologija

Član 3

(1) Razvojna banka je dužna da utvrdi metodologiju za vrednovanje i umanjenje vrijednosti finansijske aktive u skladu sa MSFI 9.

(2) Primjena metodologije iz stava 1 ovog člana treba da obezbijedi da:

- 1) sve analize, pretpostavke, procjene i drugi postupci u procesu procjene iznosa obezvređenja stavki bilansne aktive i vjerovatnog gubitka po osnovu vanbilansnih stavki budu detaljno objašnjeni i dokumentovani;
- 2) procjena iznosa obezvređenja stavki bilansne aktive i vjerovatnog gubitka po vanbilansnim stavkama bude zasnovana na tačnim i ažuriranim podacima i da uzima u obzir sve značajne interne i eksterne faktore koji mogu uticati na naplativost potraživanja.

(3) Razvojna banka je dužna da metodologiju iz stava 1 ovog člana, dosljedno primjenjuje, preispituje najmanje jednom godišnje i po potrebi prilagođava rezultatima preispitivanja, kao i da prilagođava pretpostavke na kojima je metodologija zasnovana.

Učestalost vrednovanja

Član 4

(1) Razvojna banka je dužna da najmanje tromjesečno procjenjuje kvalitet aktive, utvrđuje da li postoji objektivni dokaz o obezvređenju stavki bilansne aktive, odnosno vjerovatnog gubitka po osnovu vanbilansnih stavki i da obračunava adekvatni iznos tog obezvređivanja, odnosno vjerovatnog gubitka.

(2) Objektivnim dokazom o obezvređenju stavki bilansne aktive, odnosno vjerovatnog gubitka po osnovu vanbilansnih stavki, u smislu stava 1 ovog člana, smatraju se podaci o jednom ili više nastalih događaja koji negativno utiču na sposobnost dužnika da uredno izvršava svoje obaveze prema Razvojnoj banci.

Tretman kolaterala pri obezvređenju

Član 5

(1) Pri obračunavanju iznosa obezvređenja stavki bilansne aktive i vjerovatnog gubitka po osnovu vanbilansnih stavki, Razvojna banka može da uzme u obzir i novčane tokove po osnovu kolaterala iz čl. 6, 7, 8 i 32 stav 2 ove odluke.

(2) Pri procjeni budućih novčanih tokova po osnovu realizacije kolaterala iz člana 6 ove odluke, Razvojna banka je dužna da utvrdi odgovarajuće faktore umanjenja tržišne vrijednosti pojedinih vrsta kolaterala, iskazane u procentima, kao i adekvatne interno procijenjene rokove za realizaciju tih vrsta kolaterala.

(3) Utvrđivanje faktora umanjenja i rokova iz stava 2 ovog člana treba da se zasniva na praksi i iskustvima Razvojne banke u realizaciji kolaterala, uslovima u ekonomskom i pravnom okruženju u kojem Razvojna banka posluje i odgovarajućim karakteristikama kolaterala.

(4) Pri utvrđivanju visine faktora umanjenja i dužine rokova iz stava 2 ovog člana, Razvojna banka je dužna da uzima u obzir da različite vrste kolaterala odražavaju različitu visinu rizika njihove realizacije.

(5) Faktori umanjenja i rokovi za realizaciju iz stava 2 ovog člana ne mogu biti manji od minimalnih referentnih vrijednosti iz Priloga 1 koji je dat u prilogu ove odluke i čini njen sastavni dio.

(6) Razvojna banka je dužna da najmanje jednom godišnje preispituje valjanost pretpostavki o inicijalno utvrđenom roku realizacije kolaterala i da ih po potrebi koriguje.

(7) Razvojna banka može tromjesečno da smanjuje rok realizacije kolaterala u skladu sa protokom vremena, ako:

- 1) je preduzela radnje za realizaciju kolaterala i ako procijeni da se realizacija naplate potraživanja odvija u skladu sa prethodno procijenjenim rokom; i
- 2) može da dokaže i adekvatno dokumentuje izvjesnost novčanih tokova i može se pouzdano utvrditi konačni rok za realizaciju kolaterala i ukupan iznos novčanih priliva koji će Razvojna banka ostvarivati po tom osnovu.

(8) Metodologijom iz člana 3 ove odluke, utvrđuje se i način vrednovanja kolaterala za koji Razvojna banka procjenjuje novčane tokove, kao i očekivani rok za realizaciju tog kolaterala.

Tretman kolaterala u obliku nepokretnosti

Član 6

(1) Razvojna banka može kolateral u obliku nepokretnosti uzeti u obzir pri vrednovanju aktive, ako raspolaže dokumentacijom iz koje proizilazi da ta nepokretnost predstavlja efikasan i adekvatan sekundarni izvor naplate potraživanja.

(2) Smatra se da kolateral u obliku nepokretnosti predstavlja efikasan i adekvatan sekundarni izvor naplate potraživanja, u smislu stava 1 ovog člana, ako Razvojna banka ima dokaze da postoji tržište koje omogućava brzu i efikasnu realizaciju tog kolaterala po adekvatnoj cijeni.

(3) Razvojna banka je dužna da prilikom procjenjivanja novčanih tokova, a nakon utvrđivanja neto sadašnje vrijednosti potraživanja za koje se utvrđuje obezvređenje u skladu sa odredbama ove odluke, uzme u obzir dio vrijednosti kolaterala u obliku nepokretnosti koji preostane nakon oduzimanja svih potraživanja obezbijeđenih tom nepokretnošću, a koje su u katastru nepokretnosti upisane kao hipoteke višeg reda prvenstva, u odnosu na potraživanje Razvojne banke.

(4) Kao vrijednost kolaterala u obliku nepokretnosti uzima se procjena tržišne vrijednosti nepokretnosti koju je uradio nezavisni procjenjivač u skladu sa propisom kojim se uređuje procjena vrijednosti imovine.

(5) Razvojna banka je dužna da za kolateral u obliku nepokretnosti posjeduje:

- 1) dokumentaciju o upisu hipoteke ili fiducijarnog prenosa prava svojine nad određenom nepokretnošću;
- 2) ažurirani izvod iz katastra nepokretnosti, sa upisanom hipotekom ili fiducijarnim prenosom prava svojine;
- 3) polisu osiguranja određene nepokretnosti koja je vinkulirana u korist Razvojne banke (osim kad je nepokretnost zemljište na kojem ne postoji izgrađen objekat koji bi služio kao kolateral); i
- 4) dokumentaciju o procjeni vrijednosti nezavisnog procjenjivača, odnosno kupoprodajni ugovor za tu nepokretnost, u zavisnosti od toga šta je primjenjivo.

(6) Razvojna banka je dužna da za vrijeme trajanja ugovornog odnosa prati vrijednost kolaterala u obliku nepokretnosti koje služe kao kolateral, i to:

- 1) nepokretnosti koje služe u poslovne svrhe, najmanje jednom godišnje;
- 2) stambene nepokretnosti, najmanje jednom u tri godine;
- 3) u kraćim rokovima od rokova iz tač. 1 i 2 ovog stava, ako su uslovi na tržištu podložni znatnim promjenama.

(7) Razvojna banka može da koristi statističke metode za praćenje vrijednosti kolaterala u obliku nepokretnosti i utvrđivanje potrebe reprocjene.

(8) Ako Razvojna banka na osnovu praćenja vrijednosti kolaterala u obliku nepokretnosti korišćenjem statističkih metoda utvrdi da bi moglo doći do značajnog smanjenja vrijednosti kolaterala u odnosu na uobičajene tržišne cijene, dužna je da obezbijedi reprocjenu vrijednosti kolaterala nezavisnog procjenjivača.

(9) Izuzetno od stava 6 ovog člana, za izloženosti koja iznosi više od 5% regulatornog kapitala Razvojne banke ili prelazi iznos od 1.000.000 EUR (u zavisnosti od toga šta je niže), obezbijedene kolateralom u vidu nepokretnosti Razvojna banka je dužna da obezbijedi procjenu vrijednosti tih nepokretnosti nezavisnog procjenjivača, najmanje svake treće godine.

Tretman kolaterala u obliku pokretne imovine

Član 7

(1) Razvojna banka može za obračun iznosa obezvredjenja stavki bilansne aktive i vjerovatnog gubitka po osnovu vanbilansnih stavki koristiti pokretnu imovinu kao kolateral, ako:

- 1) postoji likvidno tržište koje omogućava brzu i efikasnu realizaciju kolaterala po adekvatnoj cijeni;
- 2) su za odgovarajuću pokretnu imovinu dostupne tržišne cijene;
- 3) su ispunjeni operativni uslovi za prodaju te imovine;

- 4) ugovor o zalozi omogućava naplatu iz kolaterala u razumnom roku utvrđenom u skladu sa internim aktom Razvojne banke;
- 5) postoji pravo prvenstva Razvojne banke u redosljedu naplate u odnosu na ostale povjerioce;
- 6) najmanje jednom godišnje, a u slučaju potrebe i češće, usklađuje vrijednost kolaterala sa cijenama na tržištu;
- 7) ugovor o odobrenoj bilansnoj, odnosno vanbilansnoj izloženosti sadrži opis kolaterala;
- 8) je Razvojna banka utvrdila prihvatljive vrste kolaterala u obliku pokretne imovine i internim aktima definisala procedure utvrđivanja prihvatljivih kolaterala, uključujući i prihvatljivi odnos vrijednosti potraživanja i instrumenta obezbjeđenja;
- 9) je Razvojna banka u svojim politikama utvrdila pravila izloženosti prema dužniku, zahtjeve u pogledu blagovremene realizacije kolaterala i u pogledu adekvatnosti cijene ili tržišne vrijednosti kolaterala;
- 10) inicijalna procjena vrijednosti pokretne imovine i sve naredne procjene vrijednosti pokretne imovine u cjelini uzimaju u obzir umanjenje njene vrijednosti imovine i potrebu ponovne procjene;
- 11) je zaloga upisana u skladu sa zakonom kojim se uređuje zaloga kao sredstvo obezbjeđenja potraživanja, i
- 12) je pokretna imovina osigurana polisom osiguranja vinkuliranom u korist Razvojne banke.

(2) Razvojna banka je dužna da za pokretnu imovinu čija je vrijednost prilikom ugovaranja kolaterala bila veća od 500.000 EUR obezbijedi da najmanje svake treće godine nezavisni procjenjivač izvrši procjenu njene vrijednosti, u skladu sa propisom iz člana 6 stav 4 ove odluke.

(3) Izuzetno od stava 2 ovog člana, Razvojna banka može za ostale kolaterale u obliku pokretne imovine kao vrijednost pokretne imovine da koristi kupoprodajnu vrijednost te imovine umanjenu za amortizaciju, vrijednost pokretne imovine iz polise osiguranja ili tržišnu vrijednost koja je lako dostupna, transparentna i utvrđena u skladu sa standardima struke.

Drugi kolaterali

Član 8

(1) Razvojna banka može, pored kolaterala iz čl. 6 i 7 ove odluke, kao kolateral da koristi i:

- 1) sredstva obezbjeđenja iz člana 32 stav 2 ove odluke;
- 2) dužničke hartije od vrijednosti institucija koje nemaju kreditnu procjenu od strane eksternih institucija za procjenu kreditnog rizika (eng. External credit assessment institution - ECAI), (u daljem tekstu: ECAI) ako su ispunjeni svi uslovi iz člana 34 stav 3 Odluke o adekvatnosti kapitala Razvojne banke Crne Gore (u daljem tekstu: Odluka o adekvatnosti kapitala Razvojne banke);
- 3) polise osiguranja kreditnih potraživanja od rizika neplaćanja i polise životnog osiguranja sa otkupnom vrijednošću;

- 4) druge instrumente čiji se kvalitet na osnovu odgovarajućih dokaza može izjednačiti sa kvalitetom instrumenata obezbeđenja iz tač. 1, 2 ili 3 ovog stava.
- 5) garancije i druga jemstva;
- 6) kreditni svopovi neizmirenja obaveza.

(2) Prilikom procjene budućih novčanih tokova po osnovu naplate iz dužničkih hartija od vrijednosti, Razvojna banka je dužna da primijeni odgovarajuće korektivne faktore u odnosu na tržišnu cijenu uzimajući u obzir količinu i učestalost trgovanja tim dužničkim hartijama od vrijednosti, iskustvo u naplati, kao i uslove u ekonomskom okruženju i propise koji se primjenjuju u državi u kojoj je sjedište emitenta, pri čemu korektivni faktor ne može biti manji od 10% za dužničke hartije od vrijednosti iz stava 1 tačka 2 ovog člana, odnosno manji od 20% za instrumente iz stava 1 tačka 4 ovog člana.

Procjena obezvređenja stavki bilansne aktive na pojedinačnoj osnovi

Član 9

(1) Razvojna banka je dužna da na pojedinačnoj osnovi vrši procjenu obezvređenja stavki bilansne aktive i vjerovatnog gubitka po osnovu vanbilansnih stavki za pojedinačno značajna potraživanja.

(2) Pojedinačno značajnim potraživanjem, u smislu stava 1 ovog člana, smatra se ukupna bruto izloženost Razvojne banke prema jednom licu ili grupi povezanih lica koja je veća od 300.000 EUR.

(3) Izuzetno od stava 2 ovog člana, Razvojna banka može internim aktom da odredi i manji iznos ukupne izloženosti prema jednom licu, odnosno grupi povezanih lica iznad koje se izloženost smatra pojedinačno značajnim potraživanjem.

(4) Procjena obezvređenja stavki bilansne aktive na pojedinačnoj osnovi obuhvata utvrđivanje postojanja objektivnog dokaza o obezvređenju, procjenu sadašnje vrijednosti budućih novčanih tokova i obračun iznosa tog obezvređenja, za svako pojedinačno značajno potraživanje koje je uključeno u ovu procjenu.

(5) Smatra se da postoji objektivni dokaz o obezvređenju stavki bilansne aktive na pojedinačnoj osnovi, ako:

- 1) finansijsko stanje dužnika ukazuje na znatne probleme u njegovom poslovanju;
- 2) postoje podaci o neizmirenju obaveza, o učestalom kašnjenju u otplati glavnice i/ili kamate ili o neispunjavanju drugih ugovornih obaveza;
- 3) Razvojna banka, zbog finansijskih teškoća dužnika, bitno promijeni uslove otplate u odnosu na prvobitno ugovorene, ili
- 4) postane izvjesno da će nad dužnikom biti otvoren stečajni postupak, sprovedena reorganizacija ili drugi sličan postupak.

Utvrđivanje iznosa obezvređenja za stavke bilansne aktive

Član 10

(1) Iznos obezvređenja stavke bilansne aktive utvrđuje se kao razlika između knjigovodstvene vrijednosti potraživanja i sadašnje vrijednosti očekivanih budućih novčanih tokova po tom potraživanju.

(2) Izuzetno od stava 1 ovog člana, ako je za određeno potraživanje rok u kojem se očekuju buduća novčana tokovi kraći od godinu dana, Razvojna banka nije dužna da izračunava sadašnju vrijednost očekivanih budućih novčanih tokova, već može da iznos obezvređenja te stavke bilansne aktive utvrdi kao razliku između knjigovodstvene vrijednosti potraživanja i očekivanih budućih novčanih tokova po tom potraživanju.

Procjena vjerovatnog gubitka po osnovu vanbilansnih stavki

Član 11

(1) Procjena vjerovatnog gubitka po osnovu vanbilansnih stavki na pojedinačnoj osnovi obuhvata procjenu budućih novčanih odliva koji se mogu nadoknaditi za svaku preuzetu vanbilansnu obavezu i obračun iznosa vjerovatnog gubitka sa svaku pojedinačnu vanbilansnu stavku koja je uključena u ovu procjenu.

(2) Budućim novčanim odlivom koji se ne može nadoknaditi smatra se nominalni iznos očekivanog novčanog odliva po osnovu vanbilansne obaveze umanjen za iznos za koji se osnovano procjenjuje da će ga nadoknaditi druga ugovorna strana ili će biti nadoknađen realizacijom kolaterala.

Iznos vjerovatnog gubitka po osnovu vanbilansnih stavki

Član 12

(1) Iznos vjerovatnog gubitka po osnovu vanbilansnih stavki jednak je sadašnjoj vrijednosti očekivanih budućih novčanih odliva po tim stavkama koji se ne mogu nadoknaditi.

(2) Izuzetno od stava 1 ovog člana, ako procijeni da će novčani odlivi nastati u roku kraćem od godinu dana u odnosu na dan obračuna iznosa vjerovatnog gubitka po osnovu vanbilansnih stavki, Razvojna banka može utvrditi iznos novčanih odliva u iznosu koji je jednak tim odlivima.

Procjena potraživanja na grupnoj osnovi

Član 13

(1) Razvojna banka je dužna da na grupnoj osnovi vrši procjenu obezvređenja stavki bilansne aktive, odnosno vjerovatnog gubitka po osnovu vanbilansnih stavki za sva potraživanja kod kojih se obezvređenje, odnosno vjerovatni gubici, ne mogu direktno

povezati sa tim potraživanjima, ali se na osnovu iskustva može procijeniti da obezvređenje, odnosno gubici, postoje u okviru kreditnog portfolija.

(2) Procjenu na grupnoj osnovi Razvojna banka vrši za potraživanja:

- 1) za koja pri procjeni na pojedinačnoj osnovi utvrdi da ne postoji objektivni dokaz o obezvređivanju, odnosno vjerovatni gubitak ili ako procjenom na pojedinačnoj osnovi nije utvrđen iznos obezvređivanja bilansne aktive, odnosno iznos vjerovatnog gubitka po osnovu vanbilansnih stavki;
- 2) koja ne predstavljaju pojedinačno značajna potraživanja iz člana 9 stav 2 ove odluke.

(3) Razvojna banka može procjenu obezvređenja bilansne aktive i vjerovatnog gubitka po osnovu vanbilansnih stavki, za potraživanja koja ne predstavljaju pojedinačno značajna potraživanja, vršiti na pojedinačnoj osnovi.

(4) Pri procjeni na grupnoj osnovi, Razvojna banka je dužna da grupiše potraživanja na osnovu sličnih karakteristika kreditnog rizika koje odražavaju sposobnost dužnika da izmiruju svoje obaveze u skladu sa ugovorenim uslovima, i to prema jednom ili više kriterijuma, kao što su: vrste proizvoda, urednost u izmirivanju obaveza, kreditni rejting, geografska područja, privredni sektor, vrste kolaterala i drugo.

Računovodstveni tretman

Član 14

(1) Obračunati iznos obezvređenja stavki bilansne aktive Razvojna banka knjigovodstveno evidentira na teret troškova, a u korist ispravke vrijednosti tih stavki aktive.

(2) Obračunati iznos vjerovatnog gubitka po osnovu vanbilansnih stavki Razvojna banka knjigovodstveno evidentira na teret troškova, a u korist rezervisanja za gubitke po vanbilansnim stavkama.

III. KLASIFIKACIJA STAVKI BILANSNE AKTIVE I VANBILANSNIH STAVKI

Stavke klasifikacije

Član 15

(1) Razvojna banka je dužna da najmanje mjesečno vrši klasifikaciju stavki bilansne aktive i vanbilansnih stavki po osnovu kojih je izložena kreditnom riziku i obračunava rezervacije za procijenjene potencijalne kreditne gubitke.

(2) Stavkama bilansne aktive i vanbilansnim stavkama po kojima je Razvojna banka izložena kreditnom riziku smatraju se stavke bilansne aktive po osnovu kojih je Razvojna banka izložena riziku neizmirenja obaveze dužnika i vanbilansne stavke koje predstavljaju potencijalne obaveze Razvojne banke, a naročito:

- 1) krediti i potraživanja od kreditnih institucija (uključujući sredstva položena na računima kod kreditnih institucija, kamate i naknade);
- 2) krediti i potraživanja od klijenata (uključujući kamate i naknade, potraživanja po osnovu faktoringa);
- 3) finansijska sredstva koja se vode po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha;
- 4) hartije od vrijednosti koje se vrednuju po amortizovanoj vrijednosti i hartije od vrijednosti po fer vrijednosti kroz ostali ukupni rezultat;
- 5) izdate garancije;
- 6) date kreditne obligacije (odobreni, a neiskorišćeni krediti);
- 7) avali i akcepti mjenica;
- 8) ostala jemstva;
- 9) nepokrivena kreditna pisma (akreditivi);
- 10) ostale stavke po osnovu kojih je Razvojna banka izložena kreditnog riziku.

(3) Stavkama bilansne aktive i vanbilansnim stavkama po osnovu kojih Razvojna banka nije izložena kreditnom riziku, smatraju se:

- 1) novčana sredstva (gotov novac);
- 2) derivatna finansijska sredstva koja se koriste kao instrument zaštite;
- 3) investicione nepokretnosti, nepokretnosti, postrojenja i oprema i nematerijalna sredstva;
- 4) učešća u kapitalu drugih pravnih lica;
- 5) finansijska sredstva koja su uključena u knjigu trgovanja, a za koje Razvojna banka izračunava kapitalni zahtjev za tržišne rizike, u skladu sa Odlukom o adekvatnosti kapitala Razvojne banke;
- 6) dobijene garancije;
- 7) dobijene kreditne obligacije;
- 8) otpisani krediti i potraživanja;
- 9) dobijeni kolateral;
- 10) opozive vanbilansne obaveze;
- 11) ostale nerizičke stavke.

(4) Razvojna banka je dužna da za stavke bilansne aktive i vanbilansne stavke koje koje nijesu obuhvaćene st. 2 i 3 ovog člana, utvrdi da li je po osnovu tih stavki izložena kreditnom riziku i da stavke za koje utvrdi da je izlažu kreditnom riziku, klasifikuje u odgovarajuću klasifikacionu grupu, odnosno podgrupu, u skladu sa odredbama ove odluke.

Kriterijumi klasifikacije

Član 16

Razvojna banka je dužna da tokom perioda trajanja ugovornog odnosa procjenjuje kvalitet kreditne izloženosti i sprovodi klasifikaciju tih izloženosti u odgovarajuće rizične grupe na osnovu sljedećih kriterijuma:

- 1) kreditne sposobnosti dužnika;
- 2) urednosti u izmirivanju obaveza dužnika prema Razvojnoj banci i drugim povjeriocima; i

3) drugih relevantnih faktora za klasifikaciju.

Kreditna sposobnost dužnika

Član 17

(1) Procjena kreditne sposobnosti dužnika zasniva se na procjeni sposobnosti i spremnosti dužnika da iz primarnih izvora otplate duga, blagovremeno i u potpunosti izmiruje obaveze prema Razvojnoj banci.

(2) Primarnim izvorima otplate duga smatraju se naročito novčana sredstva ostvarena iz poslovnih i drugih aktivnosti dužnika.

(3) Razvojna banka je dužna da pri procjeni kreditne sposobnosti dužnika analizira:

- 1) ocjenu adekvatnosti nivoa ostvarenih novčanih tokova u odnosu na njegove obaveze u prethodnom periodu;
- 2) procjenu budućih novčanih tokova;
- 3) ocjenu zaduženosti dužnika koji je fizičko lice, odnosno ocjenu pokazatelja poslovanja zasnovanu na parametrima profitabilnosti, likvidnosti, zaduženosti i kapitalizovanosti, ako je dužnik pravno lice;
- 4) ocjenu kvaliteta investicionog plana i programa za čiju realizaciju Razvojna banka pruža finansijsku podršku, ako je riječ o investicionom ili projektom finansiranju;
- 5) izloženost deviznom i kamatnom riziku po osnovu potraživanja sa valutnom klauzulom, potraživanja u stranoj valuti i potraživanja ugovorenih sa promjenjivom kamatnom stopom, uključujući i vanbilansne obaveze sa valutnom klauzulom i vanbilansne obaveze u stranoj valuti.

(4) Za potrebe ocjene zaduženosti dužnika koji je fizičko lice iz stava 3 tačka 3 ovog člana, Razvojna banka treba da uzme u obzir najmanje sljedeće pokazatelje:

- 1) LTI (eng. loan-to-income), koji predstavlja odnos iznosa odobrenog kredita i ukupnog godišnjeg prihoda dužnika fizičkog lica, iskazan kao procenat;
- 2) DTI (eng. debt-to-income), koji predstavlja odnos ukupnog duga po osnovu kredita i ukupnog godišnjeg prihoda dužnika fizičkog lica, iskazan kao procenat;
- 3) LSTI (eng. loan-service-to-income), koji predstavlja odnos godišnjeg troška otplate kredita i ukupnog godišnjeg prihoda dužnika fizičkog lica, iskazan kao procenat;
- 4) DSTI (eng. debt-service-to-income), koji predstavlja odnos godišnjeg troška otplate ukupnog duga po kreditima i ukupnog godišnjeg prihoda dužnika fizičkog lica, i
- 5) LTV (eng. loan-to-value), koji predstavlja odnos iznosa odobrenog kredita i procijenjene vrijednosti kolaterala.

(5) U ukupne godišnje prihode dužnika fizičkog lica iz stava 4 ovog člana uključuju se bruto zarade, naknade i drugi prihodi dužnika fizičkog lica koji se mogu dokazati, umanjeni za poreze i druge obaveze po osnovu tih prihoda.

(6) Godišnjim troškom otplate kredita i godišnjim troškom otplate ukupnog duga po kreditima iz stava 4 tač. 3 i 4 ovog člana smatra se ukupan iznos koji plaća dužnik fizičko lice, iskazan na godišnjem nivou.

(7) Razvojna banka je dužna da, na osnovu pokazatelja iz stava 4 ovog člana koje koristi za upravljanje kreditnim rizikom, utvrđuje prihvatljiv nivo zaduženosti pri odobravanju kredita fizičkim licima.

(8) Kreditni rizik po izloženostima iz stava 3 tačka 5 ovog člana, Razvojna banka dužna je da analizira sa aspekta moguće promjene finansijskog položaja dužnika, do koje bi moglo doći zbog promjene kursa eura prema drugim valutama i promjene kamatnih stopa, odnosno sa aspekta sposobnosti dužnika da i u potencijalno promijenjenim okolnostima izmiruje svoje kreditne obaveze prema Razvojnoj banci u skladu sa ugovorom.

Kašnjenje u otplati

Član 18

Kašnjenje u otplati se računa za dospjela potraživanja koja prelaze 50 EUR – za fizička lica, odnosno 200 EUR – za ostale dužnike.

Procjena drugih relevantnih faktora

Član 19

(1) Drugi faktori relevantni za klasifikaciju stavki aktive, su naročito:

- 1) informacije o opštem ekonomskom ciklusu;
- 2) informacije o stanju i razvijenosti privredne grane kojoj pripada dužnik;
- 3) podaci o koncentraciji kredita u pojedinim privrednim granama i prema određenoj grupi korisnika kredita;
- 4) tržišna pozicija dužnika;
- 5) vlasničke i statusne promjene kod dužnika;
- 6) korporativno upravljanje i sposobnost rukovodstva za ostvarivanje programa za koji dobijaju finansijsku podršku banke;
- 7) strukturiranost kredita;
- 8) povezanost namjene kredita sa djelatnošću dužnika; i
- 9) usklađenost odobravanja kredita sa politikama i procedurama Razvojne banke.

(2) U postupku klasifikacije stavki bilansne aktive, Razvojna banka je dužna da uzme u obzir odnose u okviru grupe povezanih lica i da svojim aktima utvrdi situacije u kojima je, zbog klasifikovanja kredita jednog dužnika iz grupe povezanih lica u kategoriju nekvalitetnih kredita, potrebno kredite i drugih subjekata iz te grupe klasifikovati u tu kategoriju.

Klasifikacione grupe

Član 20

Razvojna banka je dužna da, zavisno od vjerovatnoće ostvarivanja gubitka, stavku bilansne aktive klasifikuje u jednu od sljedećih klasifikacionih grupa:

- 1) grupu A - "dobra aktiva";

- 2) grupu B - "aktiva sa posebnom napomenom", sa podgrupama "B1" i "B2";
- 3) grupu C - "substandardna aktiva", sa podgrupama "C1" i "C2";
- 4) grupu D - "sumnjiva aktiva";
- 5) grupu E - "gubitak".

Klasifikaciona grupa "A"

Član 21

(1) U klasifikacionu grupu "A" klasifikuju se krediti kod kojih postoje čvrsto dokumentovani dokazi da će biti naplaćeni u skladu sa ugovorenim uslovima u punom iznosu.

(2) U klasifikacionu grupu "A" klasifikuju se:

- 1) kredit odobren centralnim vladama, centralnim bankama, razvojnim bankama i međunarodnim organizacijama, kojima se u skladu sa Odlukom o adekvatnosti kapitala Razvojne banke dodjeljuje ponder kreditnog rizika 0%;
- 2) kredit koji ima sljedeće karakteristike:
 - kredit je odobren u skladu sa internim aktima Razvojne banke;
 - korisnik kredita je finansijski stabilan;
 - otplata kredita se vrši na vrijeme (na dan dospjeća ili sa manjim zakašnjenjem);
 - podaci i informacije o izvršavanju obaveza u ranijem periodu ukazuju da je korisnik kredita uredan u izvršavanju obaveza; i
 - kredit je obezbijeđen kolateralom koji u kombinaciji sa finansijskim stanjem dužnika minimizira rizik naplate kredita.

Klasifikaciona grupa "B"

Član 22

(1) U klasifikacionu grupu "B" (podgrupe "B1" i "B2") klasifikuje se kredit za koji postoji mala vjerovatnoća ostvarivanja gubitka, ali koji mora biti predmet posebne pažnje Razvojne banke jer bi potencijalni rizik, ukoliko ne bi bio adekvatno praćen, mogao da dovede poteškoća u pogledu njegove naplate.

(2) Kredit klasifikovan u klasifikacionu grupu "B" (podgrupu "B1" ili "B2") ima neku od sljedećih karakteristika:

- 1) finansijske informacije o korisniku kredita nijesu potpune;
- 2) kredit nije odobren u skladu sa internim aktima Razvojne banke;
- 3) procjena finansijske vrijednosti kolaterala nije potpuna ili na neadekvatan način dokumentovana;
- 4) u analizu kredita nijesu uključeni povezani korisnici kredita;
- 5) finansijsko stanje dužnika je stabilno, ali ima karakteristike koje ukazuju na moguće poteškoće u budućoj otplati kredita;
- 6) dužnik kasni u otplati kredita duže od 30 dana.

(3) Kredit za koji postoji kašnjenje u otplati duže od 30 dana, ne može se klasifikovati u višu klasifikacionu grupu, odnosno podgrupu od podgrupe "B1", a kredit za koji postoji kašnjenje u otplati duže od 60 dana ne može se klasifikovati u višu klasifikacionu grupu, odnosno podgrupu od podgrupe "B2".

Klasifikaciona grupa "C"

Član 23

(1) U klasifikacionu grupu "C" klasifikuje se kredit za koji postoji visoka vjerovatnoća ostvarivanja gubitka, zbog jasno utvrđenih slabosti koje ugrožavaju njegovu otplatu.

(2) Kredit klasifikovan u klasifikacionu grupu "C" (podgrupe "C1" i "C2") ima neku od sljedećih karakteristika:

- 1) primarni izvori otplate su nedovoljni za otplatu duga i Razvojna banka mora da koristi sekundarne izvore za naplatu duga, odnosno da izvrši realizaciju kolaterala, pristupi restrukturiranju duga i slično;
- 2) trenutne finansijske mogućnosti korisnika kredita ili tokovi gotovine nijesu dovoljni za namirenje duga koji dospijeva (klijent je nedovoljno likvidan, značajno zadužen ili nije dovoljno kapitalizovan, ima kritično nizak nivo profitabilnosti ili posluje sa gubitkom);
- 3) izražen je negativan trend u poslovanju dužnika;
- 4) kod kratkoročnih kredita postoje pokazatelji da korisnik kredita neće biti u stanju da konvertuje aktivu u gotov novac, što će prouzrokovati nemogućnost korisnika da plati dug na dan dospijea;
- 5) Razvojna banka ne posjeduje potrebne i ažurirane finansijske informacije na osnovu kojih bi utvrdila finansijsku sposobnost klijenta za otplatu duga;
- 6) postoji kašnjenje u otplati kredita duže od 90 dana.

(3) Kredit za koji postoji kašnjenje u otplati duže od 90 dana ne može se klasifikovati u višu klasifikacionu grupu, odnosno podgrupu od podgrupe "C1", a kredit za koji postoji kašnjenje u otplati duže od 150 dana ne može se klasifikovati u višu klasifikacionu grupu, odnosno podgrupu od podgrupe "C2".

Klasifikaciona grupa "D"

Član 24

(1) U klasifikacionu grupu "D" klasifikuje se kredit za koji je naplata u cjelosti, imajući u vidu kreditnu sposobnost dužnika, vrijednost i mogućnost realizacije kolaterala, malo vjerovatna.

(2) Kredit klasifikovan u kategoriju "D" ima neku od sljedećih karakteristika:

- 1) pravno lice koje je korisnik kredita je nelikvidno, sa nedovoljno kapitala, visoko zaduženo, nerentabilno, ima ozbiljne teškoće ili ispoljava trajniju nekonkurentnost, izgledi za razvoj djelatnosti koju to društvo obavlja nijesu dobri i sl.;
- 2) nad dužnikom je pokrenut stečajni postupak;

- 3) postoji značajan kreditni rizik, tako da je veoma neizvjesno da li će kredit moći da se naplati u punom iznosu, ali postoje činjenice koje ukazuju da je realno očekivati makar djelimičnu naplatu u bliskoj budućnosti (kredit je u procesu naplate, korisnik kredita je pokrenuo postupak pribavljanja dodatnog kolaterala koji će, u slučaju da se realizuje, potpuno obezbijediti kredit, Razvojna banka je pokrenula postupak za realizaciju dodatnih instrumenata obezbjeđenja i sl.);
- 4) dužnik kasni sa otplatom kredita duže od 270 dana.

(3) Kredit za koji postoji kašnjenje u otplati duže od 270 dana ne može se klasifikovati u višu klasifikacionu grupu, odnosno podgrupu od grupe "D".

Klasifikaciona grupa "E"

Član 25

(1) U klasifikacionu grupu E - "gubitak" klasifikuje se kredit koje će biti u potpunosti nenaplativ, ili će biti naplaćen u neznatnom iznosu.

(2) Kredit se klasifikuje u klasifikacionu grupu "E", ako:

- 1) bez obzira na kašnjenje u otplati, sadrži najmanje jednu karakteristiku sumnjive aktive, nije u potpunosti obezbijeden i ne postoje činjenice koje ukazuju da je realno očekivati najmanje djelimičnu naplatu u bliskoj budućnosti;
- 2) postoji kašnjenje u otplati kredita duže od 365 dana.

Klasifikacija malih kredita

Član 26

(1) Razvojna banka može kredit koji ne pripada kategoriji pojedinačno značajnog potraživanja iz člana 9 stav 2 ove odluke, klasifikovati u odgovarajuću klasifikacionu grupu na osnovu podataka o urednosti dužnika u izvršavanju obaveza prema Razvojnoj banci.

(2) Kada postoji kašnjenje u otplati, kredit iz stava 1 ovog člana ne može se rasporediti u višu klasifikacionu grupu, odnosno podgrupu, od:

- 1) podgrupe "B1", ako dužnik kasni sa izvršenjem obaveze po tom kreditu duže od 30 dana;
- 2) podgrupe "B2", ako dužnik kasni sa izvršenjem obaveze po tom kreditu duže od 60 dana;
- 3) podgrupe "C1", ako dužnik kasni sa izvršenjem obaveze po tom kreditu duže od 90 dana;
- 4) podgrupe "C2", ako dužnik kasni sa izvršenjem obaveze po tom kreditu duže od 150 dana;
- 5) grupe "D", ako dužnik kasni sa izvršenjem obaveze po tom kreditu duže od 270 dana;
- 6) grupe "E", ako dužnik kasni sa izvršenjem obaveze po tom kreditu duže od 365 dana.

Procjena kreditne sposobnosti korisnika kredita za razvojne projekte

Član 27

- (1) U postupku klasifikacije kredita koji se odobrava za ulaganje u razvojni projekat, Razvojna banka može procjenu kreditne sposobnosti dužnika zasnovati na analizi rentabilnosti tog razvojnog projekta.
- (2) Analiza rentabilnosti razvojnog projekta, obuhvata najmanje:
- 1) ocjenu realnosti poslovnog plana i finansijskih projekcija;
 - 2) ocjenu perioda potrebnog za povraćaj sredstava uložениh u projekat;
 - 3) osjetljivost projekta na rizike;
 - 4) procjenu da li novčani tokovi koji proizilaze iz realizacije projekta obezbjeđuju uredno izmirivanje obaveza dužnika u skladu sa ugovorenom dinamikom otplate kredita.
- (3) Razvojnim projektom, u smislu stava 1 ovog člana, smatra se projekat u oblasti proizvodnje ili usluga, koji ima za cilj unapređenje postojeće djelatnosti podnosioca zahtjeva za kredit, uvođenje novih proizvoda i usluga i slično.
- (4) Klasifikaciju kredita u skladu sa stavom 1 ovog člana Razvojna banka može vršiti samo ukoliko ima adekvatnu metodologiju za ocjenu poslovnih planova, utvrđenu internim aktom.
- (5) Razvojna banka je dužna da redovno prati planiranu realizaciju razvojnog projekta i da na osnovu analize usklađenosti stvarne i planirane realizacije razvojnog projekta i drugih kriterijuma za klasifikaciju aktive vrši klasifikaciju kredita u odgovarajuću klasifikacionu grupu, odnosno podgrupu.

Korisnik više kredita

Član 28

- (1) Ako jedno lice koristi više kredita kod Razvojne banke, a jedan ili više kredita su klasifikovani u kategoriju nekvalitetnih kredita, Razvojna banka je dužna da sva potraživanja prema tom licu klasifikuje u tu najnižu klasifikacionu grupu, odnosno podgrupu.
- (2) Izuzetno od stava 1 ovog člana, ako je više od 90% ukupne knjigovodstvene vrijednosti svih kredita iz stava 1 ovog člana, uključujući i obračunatu, a nenaplaćenu kamatu, klasifikovano u klasifikacionu grupu "A" ili "B", Razvojna banka može te kredite zadržati u okviru iste klasifikacione grupe.

Restrukturiranje kredita

Član 29

(1) Smatra se da je Razvojna banka restrukturirala dužniku kredit ako je, zbog pogoršanja dužnikove kreditne sposobnosti:

- 1) produžila rok otplate za glavnicu ili za kamatu;
- 2) smanjila kamatnu stopu na odobreni kredit;
- 3) preuzela potraživanje dužnika prema trećem licu, na ime potpune ili djelimične naplate kredita;
- 4) smanjila iznos duga, glavnice ili kamate;
- 5) kapitalizovala kamatu po kreditu odobrenom dužniku;
- 6) zamijenila postojeći ili postojeće kredite novim kreditom (obnavljanje kredita), ili
- 7) obezbijedila druge slične pogodnosti koji olakšavaju finansijsku poziciju dužnika.

(2) Ne smatra se restrukturiranjem kredita:

- 1) izmjena uslova otplate glavnice zbog nepredviđenih okolnosti koje su van kontrole dužnika (npr. kašnjenja u kompletiranju projekta), ukoliko efektivna kamatna stopa ostaje nepromijenjena u odnosu na ugovorene uslove, sve dok se plaćanje kamate vrši na vrijeme;
- 2) smanjenje kamatne stope ili kapitalizacija kamate, koji nijesu uzrokovani pogoršanjem kreditne sposobnosti dužnika.

(3) U postupku restrukturiranja kredita, Razvojna banka je dužna da:

- 1) izvrši analizu finansijskog stanja dužnika radi procjene da li će dužnik, nakon restrukturiranja kredita, ostvarivati novčane tokove koji će biti dovoljni za otplatu glavnice i kamate;
- 2) obezbijedi adekvatne informacije o rezultatima restrukturiranja u skladu sa Međunarodnim računovodstvenim standardima, odnosno Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja, odnosno da:
 - definiše i utvrdi realnu vrijednost po kojoj će Razvojna banka knjigovodstveno evidentirati aktivu dobijenu u procesu restrukturiranja kredita i tačno utvrditi svaki gubitak u vezi sa restrukturiranjem kredita, i
 - obezbijedi ažurno knjigovodstveno evidentiranje svih elemenata izvršenih transakcija u procesu restrukturiranja kredita;
- 3) u slučaju sticanja aktive na ime naplate duga, primijeni koncept procjene realne vrijednosti, s tim što:
 - kada postoji stabilno tržište, procjena realne vrijednosti aktive je jednaka njenoj tržišnoj vrijednosti,
 - kada je tržište nestabilno ili se vrijednost stečene aktive ne može odrediti, Razvojna banka je dužna da obezbijedi procjenu realne vrijednosti te aktive po profesionalnim standardima.

(4) Za upravljanje nekvalitetnim i restrukturiranim izloženostima Razvojna banka je dužna da primjenjuje smjernice iz Priloga 2 koji čine sastavni dio ove Odluke.

Klasifikacija drugih stavki bilansne aktive

Član 30

Klasifikacija drugih stavki bilansne aktive, koje nijesu kredit, vrši se na osnovu primjenljivih kriterijuma iz člana 16 ove odluke, kao i na osnovu drugih činjenica koje su od uticaja na utvrđivanje nivoa potencijalnog rizika gubitka koji proizilazi iz tih stavki.

Klasifikacija vanbilansnih stavki

Član 31

(1) Klasifikacija vanbilansnih stavki po osnovu kojih je Razvojna banka izložena kreditnom riziku, vrši se primjenom kriterijuma iz ove odluke koji se koriste pri klasifikaciji kredita, na potencijalnog dužnika Razvojne banke.

(2) Klasifikacija ugovorenog, a neiskorišćenog kredita vrši se ako je Razvojna banka neopozivo dužna da ispuni neizvršene obaveze po tom kreditnom aranžmanu.

Obračun rezervacija

Član 32

(1) Razvojna banka je dužna da na stavke bilansne aktive i vanbilansne stavke obračunava rezervacije za procijenjene i potencijalne gubitke, primjenom sljedećih procenata:

- 1) 0,5% za grupu A "Dobra aktiva";
- 2) 2% za grupu B "Aktiva sa posebnom napomenom" – podgrupa B1;
- 3) 7% za grupu B "Aktiva sa posebnom napomenom" – podgrupa B2;
- 4) 20% za grupu C "Substandarna aktiva" – podgrupa C1;
- 5) 40% za grupu C "Substandarna aktiva" – podgrupa C2;
- 6) 70% za grupu D "Sumnjiva aktiva";
- 7) 100% za grupu E "Gubitak".

(2) Osnovicu za obračun rezervacija u skladu sa stavom 1 ovog člana, za pojedinačnu stavku bilansne aktive, odnosno vanbilansnu stavku, predstavlja bruto knjigovodstvena vrijednost te stavke, umanjena za iznos koji je obezbijeđen:

- 1) novčanim depozitom položenim kod kreditne institucije, ako je ugovoreno da služi kao kolateral za određena potraživanja Razvojne banke, da rok njegovog dospjeća nije kraći od roka dospjeća potraživanja i da jedino Razvojna banka može njime raspolagati;
- 2) zalogom na zlatu;
- 3) dužničkim hartijama od vrijednosti, garancijom, kontragarancijom, drugim oblikom jemstva ili drugim sličnim instrumentom nematerijalne kreditne zaštite, čiji su emitenti:
 - centralne vlade i centralne banke kojima se u skladu sa Odlukom o adekvatnosti kapitala Razvojne banke dodjeljuje ponder kreditnog rizika 0%;

- multilateralne razvojne banke i međunarodne organizacije kojima se u skladu sa Odlukom o adekvatnosti kapitala dodjeljuje ponder kreditnog rizika 0%;

(3) Na iznos umanjenja bruto knjigovodstvene vrijednosti stavke bilansne aktive, odnosno vanbilansne stavke, izvršenog u skladu sa stavom 2 ovog člana, obračunavaju se i izdvajaju rezervacije u visini od 0,5% tog iznosa.

Tretman rezervacija i ispravki vrijednosti

Član 33

(1) Razvojna banka je dužna da utvrđuje razliku između iznosa rezervacija za procijenjene i potencijalne gubitke, obračunatog u skladu sa članom 32 ove odluke i zbira iznosa obezvređenja za stavke bilansne aktive, obračunatog u skladu sa članom 10 ove odluke i iznosa vjerovatnog gubitka za vanbilansne stavke, obračunatog u skladu sa članom 11 ove odluke.

(2) Pozitivna razlika između iznosa obračunatih rezervacija za procijenjene i potencijalne gubitke i zbira iznosa obezvređenja za stavke bilansne aktive i vjerovatnog gubitka za vanbilansne stavke, predstavlja potrebne rezerve za procijenjene i potencijalne gubitke.

IV. KLASIFIKACIJA STAVKI AKTIVE ZA POTREBE DODATNOG PRAĆENJA KVALITETA AKTIVE

Obaveza klasifikacije

Član 34

Razvojna banka je dužna da, radi dodatnog praćenja i izvještavanja o kvalitetu aktive, klasifikuje stavke aktive u grupu kvalitetne ili nekvalitetne aktive, kao i da utvrđuje status restrukturiranih kredita u skladu sa čl. 35 do 37 ove odluke.

Nekvalitetna i kvalitetna aktiva

Član 35

- (1) Razvojna banka u kategoriju nekvalitetne aktive klasifikuje stavke aktive, ako:
- 1) dužnik ima kašnjenje u otplati obaveze po toj stavki dužoj od 90 dana;
 - 2) Razvojna banka je, na osnovu procjene finansijskog stanja, odnosno kreditne sposobnosti dužnika, procijenila da dužnik neće moći da izmiri obaveze po toj stavki u cjelosti bez realizacije sredstva obezbeđenja, nezavisno od toga da li dužnik svoje obaveze izmiruje blagovremeno ili ne;
 - 3) potraživanje po toj stavki smatra se obezvrijeđenim u skladu sa MSFI 9, raspoređeno je u nivo 3 ili predstavlja aktivu koja je kupljena ili je nastala po umanjenoj vrijednosti.

(2) Stavka aktive za koju nije ispunjen neki od uslova iz stava 1 ovog člana, klasifikuje se u kategoriju kvalitetne aktive.

(3) Smatra se da je stavka aktive prestala da bude nekvalitetna, ako:

- 1) se izloženost ne smatra obezvrijeđenom u skladu sa MSFI 9;
- 2) položaj dužnika se poboljšao na način da Razvojna banka može u potpunosti da naplati potraživanje u skladu sa prvobitno utvrđenim ili, ako je primjenjivo, u skladu sa promijenjenim uslovima; i
- 3) dužnik nema obaveza od čijeg je dospeljeća prošlo više od 90 dana.

(4) Klasifikacijom nekvalitetne aktive kao stalne imovine namijenjene prodaji u skladu sa MSFI 5 ne prestaje njena klasifikacija kao nekvalitetne izloženosti.

Klasifikacija restrukturiranih kredita u grupu kvalitetnih kredita

Član 36

(1) Razvojna banka može da kredit iz grupe nekvalitetnih kredita koji je restrukturiran klasifikuje u kategoriju kvalitetnih kredita samo nakon isteka perioda od najmanje 12 mjeseci i ako su ispunjeni uslovi iz stava 3 ovog člana.

(2) Period od 12 mjeseci iz stava 1 ovog člana počinje da teče od:

- 1) trenutka restrukturiranja kredita, ako aranžmanom restrukturiranja nije utvrđen grejs period za otplatu kredita; ili
- 2) isteka grejs perioda utvrđenog aranžmanom o restrukturiranju kredita, pri čemu grejs period predstavlja period tokom kojeg se ne vrše plaćanja glavnice i kamate ili se plaćaju samo kamate.

(3) Nakon isteka perioda iz stava 1 ovog člana restrukturirani kredit se može klasifikovati u kategoriju kvalitetnih kredita samo ako je Razvojna banka utvrdila da:

- 1) primjenom kriterijuma iz člana 16 ove odluke restrukturirani kredit ispunjava uslove za klasifikaciju u grupu kvalitetnih kredita;
- 2) je uspostavljena uredna otplata restrukturiranog kredita u posljednjih 12 mjeseci i u skladu sa izmijenjenim uslovima otplate;
- 3) je dužnik otplatio značajan iznos duga u smislu člana 37 stav 3 ove odluke, ili je analizom finansijskog stanja dužnika Razvojna banka utvrdila njegovu sposobnost da u potpunosti otplati dug u skladu sa uslovima iz aranžmana o restrukturiranju kredita.

(4) Urednom otplatom restrukturiranog kredita, u smislu stava 3 tačka 2 ovog člana, smatra se otplata kredita za koju ne postoji kašnjenje duže od 30 dana.

Prestanak statusa restrukturiranih kredita

Član 37

(1) Razvojna banka može da prestane da kredit tretira kao restrukturirani kredit ako su na kraju probnog perioda ispunjeni sljedeći uslovi:

- 1) restrukturirani kredit je klasifikovan u kategoriju kvalitetnih kredita;
- 2) dužnik je redovnim uplatama po osnovu glavnice ili kamate otplatio značajan dio duga tokom najmanje polovine probnog perioda, i
- 3) ne postoji kašnjenje dužnika u otplati duže od 30 dana ni po jednoj obavezi prema Razvojnoj banci.

(2) Probni period iz stava 1 ovog člana, je period od dvije godine, koji počinje da teče od trenutka kada se restrukturirani kredit klasifikuje u kategoriju kvalitetnih kredita.

(3) Smatra se da je izvršena otplata značajnog iznosa duga u smislu stava 1 tačka 2 ovog člana, ako je dužnik redovnim plaćanjima, u skladu sa aranžmanom o restrukturiranju kredita, platio ukupni iznos koji je jednak iznosu prethodno dospjelog, a neizmirenog duga (ako je neizmireni dug postojao) ili iznosu koji je otpisan (ako nijesu postojale dospjele neizmirene obaveze) u skladu sa aranžmanom o restrukturiranju kredita.

(4) Ako je na kraju probnog perioda iz stava 2 ovog člana, ispunjen uslov iz stava 1 tačka 1 ovog člana, a nije ispunjen neki od uslova iz stava 1 tač. 2 i 3 ovog člana, probni period se produžava do ispunjenja tih uslova, a kredit se do isteka tog perioda tretira kao restrukturirani kredit koji pripada kategoriji kvalitetnih kredita.

(5) Provjeru ispunjenosti uslova iz stava 1 tač. 2 i 3 ovog člana, Razvojna banka je dužna da vrši najmanje tromjesečno.

(6) Potraživanje koje je u trenutku restrukturiranja bilo klasifikovano u kategoriju kvalitetnih kredita, Razvojna banka može da nastavi da klasifikuje u tu kategoriju ako restrukturiranje nije dovelo do ispunjavanja uslova za klasifikaciju u kategoriju nekvalitetnih kredita.

(7) Razvojna banka je dužna da, pored restrukturiranih kredita koji su u trenutku restrukturiranja bili klasifikovani u kategoriju nekvalitetnih kredita, u tu grupu klasifikuje i:

- 1) kredite koji su prije restrukturiranja ispunjavali uslove da budu klasifikovani u kategoriju nekvalitetnih kredita;
- 2) restrukturirane kredite iz kategorije nekvalitetnih kredita koji su klasifikovani u kategoriju kvalitetnih kredita u skladu sa članom 36 stav 1 ove odluke, a za koje je Razvojna banka tokom probnog perioda iz stava 2 ovog člana dala dodatne povoljnosti dužniku, odnosno ako dužnik obaveze po tom potraživanju izmiruje sa kašnjenjem dužim od 30 dana;
- 3) kredite klasifikovane u skladu sa stavom 6 ovog člana, za koje je Razvojna banka nakon drugog restrukturiranja dala dodatne povoljnosti dužniku.

V. IZVJEŠTAVANJE CENTRALNE BANKE CRNE GORE

Član 38

(1) Razvojna banka je dužna da Centralnoj banci Crne Gore dostavlja izvještaje o klasifikaciji stavki bilansne aktive i vanbilansnih stavki, podatke o iznosu obračunatih rezervacija za potencijalne gubitke i podatke o nekvalitetnoj aktivni i restrukturiranim kreditima u skladu sa odlukom o izvještajima koji se dostavljaju Centralnoj banci Crne Gore.

(2) Ako u postupku kontrole strožije klasifikuje stavke bilansne aktive, odnosno vanbilansne stavke u Razvojnoj banci, Centralna banka Crne Gore može zahtijevati od Razvojne banke i da stanje nove klasifikacije iskaže i u izvještajima iz prethodnog izvještajnog perioda, na datum i nakon datuma kontrole.

VI. PRELAZNA I ZAVRŠNE ODREDBE

Početak primjene odredbi za tretman kolaterala prilikom vrednovanja izloženosti

Član 39

Odredbe čl. 5-9 ove odluke primjenjiveće se od 1. januara 2027. godine.

Prelazna odredba za klasifikaciju dobre aktive

Član 40

Izuzetno od člana 32, stav 1 tačka 1 ove odluke, Razvojna banka može do 31.12.2025. godine da na stavke bilansne aktive i vanbilansne stavke klasifikovane u kategoriju A "Dobra aktiva" obračunava rezervacije za procijenjene i potencijalne gubitke, primjenom procenta 0%.

Stupanje na snagu

Član 41

Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

SAVJET CENTRALNE BANKE CRNE GORE

PREGLED
kolaterala sa faktorima umanjenja
i očekivanim rokom realizacije

R.B.	Naziv kolaterala	Faktor umanjenja	Rok realizacije (u godinama)
NEPOKRETNNA IMOVINA			
1	Stambeni objekti*	10	2
2	Zgrade sa stanovima za prodaju i/ili iznajmljivanje**	20	3
3	Poslovni objekti (tržni centri, skladišta, prodavnice, auto dileri...)	20	3
4	Poslovni prostori (kancelarije)	40	4
5	Industrijski objekti (fabrike, industrijska postrojenja, zgrade, farme...)	50	4,5
6	Poljoprivredne nepokretnosti (mlinovi, silosi...)	40	3
7	Građevinsko zemljište	45	3
8	Poljoprivredno zemljište	50	4
9	Sagrađeni turistički objekti koji su u funkciji	30	2
10	Pravo građenja	50	3
11	Nedovršeni komercijalni prostori – poslovna svrha	60	5
12	Nedovršeni komercijalni prostori – stambena/mješovitassvrha	60	5
13	Nedovršeni turistički prostori	60	4
POKRETNNA IMOVINA			
14	Oprema i uređaji opšte namjene	60	3
15	Oprema i uređaji specifične namjene	60	3
16	Lični automobili	40	1,5
17	Vozila (poslovna)	40	1,5
18	Brodovi i drugi plovni objekti	60	5
19	Avioni i helikopteri	60	5
20	Zalihe koje nijesu pod kontrolom Razvojne banke	70	3
21	Zalihe koje su pod kontrolom Razvojne banke	65	3
22	Plemeniti metali, umjetnička djela – koji nijesu deponovani kod Razvojne banke	60	3

23	Plemeniti metali, umjetnička djela – deponovani kod Razvojne banke	40	3
24	Građevinske mašine	60	3
25	Proizvodne mašine	60	3
26	Poljoprivredne mašine	60	3

Napomene:

*pojedinačni stanovi

**pod uslovom da je zgrada završena i da ima upotrebnu dozvolu

Upisani tereti se odbijaju nakon utvrđivanja sadašnje vrijednosti

SMJERNICE ZA UPRAVLJANJE NEKVALITETNIM I RESTRUKTURIRANIM IZLOŽENOSTIMA

I. PREDMET, OBLAST PRIMJENE I DEFINICIJE

1. Ovim smjernicama se utvrđuju dobre prakse koje Razvojna banka primjenjuje u pogledu upravljanja nekvalitetnim kreditima¹, restrukturiranim izloženostima i stečenom aktivom.
2. Ukoliko je učešće bruto nekvalitetnih kredita u ukupnim bruto kreditima veće ili jednako 8% (na konsolidovanoj, potkonsolidovanoj ili pojedinačnoj osnovi) Razvojna banka primjenjuje poglavlja II i III ovih smjernica na izloženosti prema licima čije učešće nekvalitetnih kredita u ukupnim kreditima prelazi utvrđeni prag.
3. Ukoliko je učešće bruto nekvalitetnih kredita u ukupnim bruto kreditima Razvojne banke niže od 8%, ali je prisutno veliko učešće ili značajan iznos nekvalitetnih kredita u posebnom portfoliju ili posebnim portfolijima sa izraženom koncentracijom nekvalitetnih kredita na određenom geografskom području, u privrednom sektoru ili grupi povezanih lica, Razvojna banka primjenjuje poglavlja II i III ovih smjernica za te portfolije.
4. Ukoliko je učešće bruto nekvalitetnih kredita u ukupnim bruto kreditima Razvojne banke ispod praga definisanog u tački 2 ovih smjernica, Razvojna banka primjenjuje odredbe poglavlja II i III ovih smjernica ako je utvrdila znake pogoršanja kvaliteta aktive. Radi utvrđivanja da li je došlo do pogoršanja kvaliteta aktive, Razvojna banka razmatra sljedeće elemente i njihovo međudjelovanje:
 - a) povećanje iznosa nekvalitetnih kredita;
 - b) visok ili povećan nivo restrukturiranih izloženosti;
 - c) visok ili povećan nivo stečene aktive;
 - d) nizak nivo pokrivenosti ispravkama vrijednosti;
 - e) kršenje pokazatelja ranog upozorenja;
 - f) povećano opterećenje ukupnog bilansnog kapitala neto nekvalitetnim kreditima;
 - g) kvalitet i odgovarajuća aktivnost naplate.
5. Izrazi koji se primjenjuju u ovim smjernicama imaju sljedeća značenja:
 - a) **Period oporavka** - period od 12 mjeseci koji počinje da teče od trenutka definisanog Članom 36 stav 2 Odluke o kriterijumima i načinu klasifikacije aktive i obračunavanju rezervacija za potencijalne kreditne gubitke Razvojne banke

¹ Za potrebe ovih smjernica izraz „nekvalitetni krediti“ odnosi se na sve nekvalitetne izloženosti.

- b) **Restrukturiranje** – Mjere kojima Razvojna banka čini određene ustupke prema dužniku koji ima ili će imati poteškoće pri ispunjavanju svojih obaveza plaćanja („finansijske poteškoće“). Ustupak može značiti gubitak za Razvojnu banku i može da obuhvata:
 - izmjenu ranijih uslova ugovora za koje se smatra da ih dužnik ne može ispuniti zbog finansijskih poteškoća („problematicni dug“) koje dovode do gubitka njegove sposobnosti servisiranja duga i koji ne bi bili odobreni da dužnik nema finansijske poteškoće;
 - potpuno ili djelimično refinansiranje ugovora o problematičnom dugu koje ne bi bilo odobreno da dužnik nema finansijske poteškoće;
- c) **Restrukturirane izloženosti** – Izloženosti u odnosu na koje se primjenjuju mjere restrukturiranja;
- d) **Stečena aktiva** – Imovina stečena preuzimanjem kolaterala koja se nastavlja priznavati u bilansu. Stečena aktiva može da se stekne u sudskom postupku, bilateralnim sporazumom sa dužnikom ili drugom vrstom prenosa kolaterala sa dužnika na Razvojnu banku. Stečena aktiva može da uključuje finansijsku i nefinansijsku aktivu i treba da uključuje sve stečene kolaterale nezavisno od njihove računovodstvene klasifikacije;
- e) **Koeficijent nekvalitetnih kredita (NPL %)** – Odnos bruto nekvalitetnih kredita i avansa i ukupnih bruto kredita i avansa;
- f) **Sistem upravljanja nekvalitetnim kreditima** – Politike, procesi, kontrole i sistemi za upravljanje rizicima nekvalitetnih kredita;
- g) **Portfolio** – Skup izloženosti sa sličnim karakteristikama kreditnog rizika;
- h) **Probni period** – Period utvrđen u članu 37 stav 2 Odluke o kriterijumima i načinu klasifikacije aktive i obračunavanju rezervacija za potencijalne kreditne gubitke Razvojne banke;
- i) **Nivo sklonosti ka preuzimanju rizika** – Cjelokupni pristup koji uključuje politike, procedure, kontrole kojima se utvrđuje, prenosi i prati sklonost ka preuzimanju rizika. Uključuje izjavu o sklonosti ka preuzimanju rizika, limite izloženosti rizicima, definisanje uloga i odgovornosti lica koja nadgledaju sprovođenje procesa sklonosti ka preuzimanju rizika i lica koje ga prate. Nivo sklonosti ka preuzimanju rizika mora biti usklađen sa opštom strategijom Razvojne banke.

II. STRATEGIJA ZA NEKVALITETNE KREDITE

2.1. Razvoj i sprovođenje strategije za nekvalitetne kredite

- 6. Razvojna banka uspostavlja odgovarajući sistem za utvrđivanje, mjerenje, praćenje i smanjenje nekvalitetnih kredita, uključujući aktivnosti naplate.
- 7. Strategijom za nekvalitetne kredite je potrebno definisati vremenski ograničeno smanjenje nekvalitetnih kredita u okviru realnog, ali dovoljno ambicioznog vremenskog perioda (ciljevi smanjenja nekvalitetnih kredita). Za svaki relevantni portfolio, na jasan, vjerodostojan i moguć način je potrebno definisati pristupe i

ciljeve u pogledu efektivnog upravljanja nekvalitetnim kreditima radi maksimalnog povećanja naplate potraživanja i, u krajnjem, smanjenja iznosa nekvalitetnih kredita.

8. Sprovođenje strategije za nekvalitetne kredite podrazumijeva:
 - a) procjenu operativnog okruženja i eksternih uslova u kontekstu njihovog uticaja na nivo nekvalitetnih kredita i mogućnost ostvarenja ciljeva u ovom segmentu;
 - b) razvoj strategije za nekvalitetne kredite za kratkoročni, srednjoročni i dugoročni period;
 - c) sprovođenje operativnog plana;
 - d) potpuno uključivanje strategije za nekvalitetne kredite u upravljanje Razvojne banke, uključujući njeno redovno preispitivanje.
9. Razvojna banka treba da bude u mogućnosti da izvrši detaljnu procjenu uticaja planirane strategije za nekvalitetne kredite iz perspektive kapitala, iznosa izloženosti riziku, dobiti ili gubitka i obezvrjeđenja za svaki od faktora smanjenja nekvalitetnih kredita.
10. Kako bi uspješno sprovela strategiju za nekvalitetne kredite, Razvojna banka treba da razmotri najmanje sljedeće opcije sprovođenja (koje ne isključuju jedna drugu) za različite portfolije i pod različitim uslovima:
 - a) strategiju držanja/restrukturiranja: ova opcija je povezana sa procjenom kreditne sposobnosti dužnika, sposobnostima operativnog upravljanja nekvalitetnim kreditima Razvojne banke, politikama restrukturiranja, otpisa itd;
 - b) smanjenje aktivnog portfolija: prodaja, ili, u slučaju nekvalitetnih kredita koje se smatraju nenadoknadivim, otpisi. Ta je opcija blisko povezana sa adekvatnošću iznosa obezvrjeđenja, procjenom vrijednosti kolaterala, kvalitetom podataka o izloženostima i tražnjom investitora za nekvalitetnim kreditima;
 - c) promjenu vrste izloženosti ili kolaterala, uključujući postupak sticanja, zamjenu duga za vlasnički udio, zamjenu duga za imovinu ili zamjenu kolaterala;
 - d) pravne opcije: uključujući postupak stečaja ili vansudska rješenja.

2.2. Ciljevi

11. Razvojna banka, prije početka procesa utvrđivanja ciljeva za kratkoročni i srednjoročni period, treba da zauzme stav o realnim dugoročnim iznosima nekvalitetnih kredita, na nivoima pojedinačnih portfolija i na ukupnom nivou.
12. Razvojna banka treba da, u svojoj strategiji za nekvalitetne kredite, jasno definiše realne ambiciozne kvantitativne ciljeve, u pogledu nekvalitetnih kredita i ciljeve u pogledu stečene imovine (aktive), koji su podržani odgovarajućim sveobuhvatim operativnim planom. Ti bi ciljevi trebalo, najmanje u srednjem roku, da dovedu do konkretnog smanjenja nekvalitetnih kredita.

13. Razvojna banka treba da odredi ciljeve za nekvalitetne kredite na sljedeće načine:
 - a) po vremenskim okvirima (kratkoročno (indikativno godinu dana), srednjoročno (indikativno tri godine) i moguće dugoročno);
 - b) po glavnim portfolijima;
 - c) po opcijama sprovođenja.

2.3. Operativni plan

14. Strategija Razvojne banke za nekvalitetne kredite treba da bude podržana operativnim planom. Strategiju za nekvalitetne kredite i operativni plan treba da definiše, odobri i preispituje nadležni organ upravljanja, i potrebno ih je preispitati najmanje jednom godišnje
15. Razvojna banka treba da u operativnom planu jasno definiše načine na koje će operativno sprovesti svoju strategiju za nekvalitetne kredite u vremenskom okviru od najmanje jedne do tri godine (zavisno od vrste operativnih mjera koje je potrebno sprovesti).
16. Operativni plan u pogledu nekvalitetnih kredita treba da naročito sadrži:
 - a) jasne vremenski ograničene ciljeve;
 - b) aktivnosti koje je potrebno sprovesti na nivou pojedinih portfolija;
 - c) nadležnosti i odgovornosti za ispunjenje operativnog plana, kao i mehanizme izvještavanja u pogledu aktivnosti i rezultata sprovedenih aktivnosti;
 - d) način praćenja realizacije operativnog plana;
 - e) zahtjeve u pogledu zaposlenih i resursa;
 - f) potrebnu tehničku infrastrukturu i plan poboljšanja tehničke infrastrukture.

2.4. Implementacija strategije za nekvalitetne kredite

17. Sprovođenje operativnog plana strategije za nekvalitetne kredite treba da se oslanja na odgovarajuće politike i procedure, jasno definisane linije odgovornosti za njihovu primjenu, uključujući i jasno definisan proces eskalacije, pri čemu svako odstupanje od plana treba da bude istaknuto i pravovremeno prijavljeno nadležnom organu upravljanja, kako bi se na vrijeme mogle sprovesti korektivne mjere.
18. Strategija za nekvalitetne kredite treba da bude usklađena sa finansijskim i poslovnim planom Razvojne banke, uključujući sve troškove povezane sa sprovođenjem operativnog plana, kao i moguće gubitke koji proizilaze iz aktivnosti naplate nekvalitetnih kredita.
19. Strategija za nekvalitetne kredite treba da bude u potpunosti ugrađena u sistem upravljanja rizicima. U tom kontekstu posebnu pažnju treba posvetiti tome da

sklonost ka preuzimanju rizika i strategija za nekvalitetne kredite treba da budu blisko povezani. Iz toga razloga je potrebno jasno definisati pokazatelje i limite sklonosti ka preuzimanju rizika, koje je odobrio nadležni organ upravljanja, a koji su usklađeni sa strategijom za nekvalitetne kredite.

III. UPRAVLJANJE NEKVALITETNIM KREDITIMA I OPERATIVNE AKTIVNOSTI

3.1. Upravljanje i donošenje odluka

20. Razvojna banka treba da uspostavi odgovarajuću strukturu upravljanja i operativnu strukturu, radi upravljanja nekvalitetnim kreditima na efikasan i održiv način.
21. Nadležni organ upravljanja Razvojne banke treba da:
 - a) na godišnjoj osnovi odobrava i redovno preispituje strategije za nekvalitetne kredite i operativni plan u skladu sa sveobuhvatnom strategijom rizika;
 - b) nadzire sprovođenje strategije za nekvalitetne kredite;
 - c) na kvartalnoj osnovi prati napredak u odnosu na ciljeve definisane u strategiji za nekvalitetne kredite i operativnom planu;
 - d) definiše odgovarajuće procese odobravanja odluka za naplatu nekvalitetnih kredita
 - e) odobrava politike i procese povezane sa nekvalitetnim kreditima, da ih preispituje najmanje jednom godišnje i da nastavlja da sprovodi bilo koje potrebne izmjene,
 - f) obezbijedi odgovarajući nivo internih kontrola procesa upravljanja nekvalitetnim kreditima, uz poseban akcenat na aktivnosti vezane za klasifikaciju nekvalitetnih kredita, obezvrjeđenja, otpise, procjene vrijednosti kolaterala i održivost mjera restrukturiranja;
 - g) posjeduje odgovarajuće znanje, iskustvo i stručnost kada je riječ o upravljanju nekvalitetnim kreditima.
22. Razvojna banka treba da razvije, redovno revidira i prati poslovanje u skladu sa svojim politikama povezanim sa sistemom upravljanja nekvalitetnim kreditima. U cilju sprovođenja strategije (uključujući strategiju za nekvalitetne kredite i operativni plan) svojim internim aktima Razvojna banka definiše sljedeće procese:
 - a) upravljanje dospjelim neplaćenim obavezama;
 - b) aktivnosti i postupke restrukturiranja;
 - c) aktivnosti i postupke naplate/prinudne naplate duga;
 - d) pravila i postupke u dijelu otpisa;
 - e) pravila i postupke u dijelu kolaterala;
 - f) pravila i postupke praćenja nekvalitetnih kredita.

23. Razvojna banka treba da utvrdi procedure naplate u pogledu stečene aktive, posebno obuhvatajući postupke preuzimanja aktive, procjene vrijednosti kolaterala i prodaju različitih vrsta kolaterala odgovarajućim metodama.

3.2. Jedinice za naplatu nekvalitetnih kredita

24. Razvojna banka treba da organizuje poslove naplate nekvalitetnih kredita nezavisno od poslova odobravanja kredita. Taj pristup razdvajanja zaduženja treba da obuhvati aktivnosti održavanja odnosa sa klijentima (npr. pregovori sa klijentima za rješenja za restrukturiranje) i proces donošenja odluka.
25. Razvojna banka treba da uspostavi mjere kojima se obezbjeđuje redovna razmjena povratnih informacija između organizacionih jedinica za odobravanje kredita i organizacionih jedinica za naplatu nekvalitetnih kredita.
26. Razvojna banka treba da uspostavi odgovarajuću tehničku infrastrukturu, koja će organizacionim jedinicama za naplatu nekvalitetnih kredita omogućiti:
 - a) pristup svim značajnim podacima i dokumentima,
 - b) efikasnu obradu i praćenje procesa upravljanja nekvalitetnim kreditima
 - c) definisanje, analizu i mjerenje nekvalitetnih kredita i povezanih dužnika.

3.3. Sistem internih kontrola

27. Nadležni organ upravljanja Razvojne banke treba da bude odgovoran za uspostavljanje efektivne i efikasne interne kontrole procesa koje se odnose na segment upravljanja nekvalitetnim izloženostima, kako bi se obezbijedila potpuna usklađenost strategije za nekvalitetne kredite i operativnog plana s jedne strane, odnosno opšte strategije Razvojne banke i sklonosti ka preuzimanju rizika s druge strane.
28. Nadležni organ upravljanja treba da redovno sagledava izvještaje o upravljanju nekvalitetnim kreditima, koje dostavljaju rukovodioci kontrolnih funkcija, a koji sadrže utvrđene nedostatke, kao i povezane relevantne rizike, procjenu efekata, preporuke i korektivne mjere koje treba preduzeti.
29. Nadležni organ upravljanja treba da blagovremeno i efektivno prati nalaze kontrolnih funkcija i da zahtijeva da se sprovedu odgovarajuće korektivne aktivnosti, a za te potrebe treba uspostaviti adekvatne procedure za praćenje nalaza i preduzetih korektivnih mjera.
30. Kontrolna funkcija treba da obuhvati sve tri linije odbrane. Uloge različitih uključenih funkcija treba da se jasno raspodijele i dokumentuju kako bi se izbjegle praznine ili

preklapanja. Nadležni organ upravljanja treba redovno da bude izvještavan o ključnim ishodima aktivnosti druge i treće linije odbrane i definisanih mjera ublažavanja, kao i o napretku u pogledu tih potreba.

31. Razvojna banka treba da utvrdi procese i procedure za organizacionu jedinicu za naplatu nekvalitetnih kredita (prva linija odbrane).
32. Razvojna banka treba da obezbijedi da se kontinuirano sprovodi kontrola primjene procedura za upravljanje nekvalitetnim kreditima (druga linija odbrane), posebno kroz:
 - a) praćenje i mjerenje rizika povezanih sa nekvalitetnim kreditima na detaljnoj i agregatnoj osnovi,
 - b) preispitivanje uspješnosti cjelokupnog operativnog modela nekvalitetnih kredita, kao i njegovih elemenata
 - c) obezbjeđivanje kvaliteta tokom obrade nekvalitetnih kredita, praćenja/izvještavanja (internog i eksternog), restrukturiranja, obezvrjeđenja vrijednosti, otpisa, vrednovanja kolaterala i izvještavanja o nekvalitetnim kreditima
 - d) preispitivanje usklađenosti procesa povezanih sa nekvalitetnim kreditima, sa internim politikama i eksternim smjernicama, prije svega u vezi sa klasifikacijom nekvalitetnih kredita, sprovođenjem umanjenja vrijednosti i rezervisanja, otpisom, procjenom vrijednosti kolaterala, restrukturiranjem i modelima ranog upozorenja.
33. Funkcija interne revizije – treća linija odbrane, treba da sprovodi svoje aktivnosti povremene kontrole efikasnosti i efektivnosti za nekvalitetne kredite, uključujući kontrole prve i druge linije odbrane. Na osnovu rezultata svojih kontrola funkcija interne revizije treba da da preporuke organu upravljanja i pritom mu skrene pažnju na moguća poboljšanja.

3.4. Praćenje nekvalitetnih kredita i aktivnosti naplate nekvalitetnih kredita

34. Sistemi praćenja nekvalitetnih kredita treba da budu zasnovani na ciljevima u pogledu nekvalitetnih kredita koji su odobreni u strategiji za nekvalitetne kredite i povezanom operativnom planu, koji se zatim prenose na operativne ciljeve jedinica za naplatu nekvalitetnih kredita. Potrebno je da se razvije odnosni sistem ključnih pokazatelja uspješnosti (engl. key performance indicators – KPI), kako bi se nadležnom organu upravljanja i drugim relevantnim rukovodiocima omogućilo mjerenje napretka.
35. Razvojna banka treba da definiše i prati ključne indikatore uspješnosti (KPI) povezane sa nekvalitetnim kreditima, koji treba da uključuju, između ostalog:

- a) pokazatelje nekvalitetnih kredita – Razvojna banka treba da prati relativne i apsolutne nivoe nekvalitetnih kredita i restrukturiranih izloženosti, stečenu aktivu, kao i dospjele nenaplaćene obaveze koje kasne kraće od 90 dana. Analiza treba da uključi podatke na agregatnoj osnovi i na nivoima različitih portfolija nekvalitetnih kredita, kao i podatke o pokrivenosti ispravnima i odstupanju od poslovnog plana.
- b) komunikaciju sa dužnicima i prikupljanje gotovine – upoređivanje stvarnih rezultata u odnosu na ciljeve postavljene jedinici za naplatu nekvalitetnih kredita;
- c) aktivnosti restrukturiranja – Razvojna banka treba da, u cilju uklanjanja ili ograničavanja efekata nekvalitetnih kredita, istraži mogućnost odobravanja mjera restrukturiranja. Razvojna banka treba da prati aktivnosti restrukturiranja kako bi obezbijedila da konačni ishod mjera restrukturiranja bude povratak dužnika u redovno stanje otplate, a ne odlaganje ocjene da je izloženost nenaplativa ili odlaganja obezvrjeđenja vrijednosti;
- d) aktivnosti likvidacije – Razvojna banka treba da prati različite aktivnosti likvidacije (praćenje prodaje i cijene realizovane prodaje nepokretnosti, trajanje pravnih postupaka, obim predmeta i stope naplate u okviru tih predmeta i slično);
- e) ostalo (npr. praćenje iznosa prihoda od kamata od nekvalitetnih kredita, razlike između stvarno primljenih plaćanja od kamata i onih koja nisu primljena, izvještaji u dijelu indikatora ranih upozorenja, praćenja u dijelu stečene aktive, itd.).

3.5. Signali ranog upozorenja

- 36. U svrhu praćenja i sprječavanja pogoršanja kvaliteta kredita, Razvojna banka treba da sprovodi određene postupke, kako bi u vrlo ranoj fazi prepoznala potencijalne nekvalitetne kredite i upravljala njima.
- 37. Razvojna banka bi trebalo da izradi primjeren skup indikatora ranog upozorenja za svaki portfolio. Ključne indikatore ranog upozorenja trebalo bi izračunavati barem jednom mjesečno. Izuzetak su određeni specifični indikatori ranog upozorenja (npr. istraživanja na nivou industrije/segmenta/portfolija ili dužnika), koji su možda rjeđe dostupni.
- 38. Kako bi prepoznala rane signale pogoršanja kvalitetnih klijenata, Razvojna banka prati kredite na dva odvojena nivoa: na nivou portfolija i na nivou transakcija/dužnika.
- 39. Razvojna banka treba da uključi indikatore ranog upozorenja na nivou transakcije/dužnika u proces praćenja kredita, kako bi se odmah aktivirali postupci naplate. Primjeri indikatora ranog upozorenja mogu uključivati interne rejtinge

(uključujući ocjenu ponašanja), eksterne rejtinge koje objavljuju agencije za kreditni rejting, specijalizovana sektorska istraživanja ili makroekonomske pokazatelje za preduzeća koja posluju na određenim geografskim područjima.

40. Sistemom ranog upozorenja trebali bi se analizirati brojni ulazni podaci i stvarati jasni izlazni podaci u obliku okidača za različite vrste signala ranog upozorenja i mjera.
41. Osim pokazatelja ranog upozorenja na nivou dužnika, Razvojna banka treba da odredi i indikatore ranog upozorenja na nivou portfolija. Prvi korak ovog procesa podrazumijeva segmentaciju portfolija kreditnog rizika u različite kategorije, nakon čega se za svaku potkategoriju sprovodi posebna analiza osjetljivosti na osnovu internih i eksternih informacija, kako bi se utvrdili djelove portfolija na koje bi mogli uticati potencijalni šokovi.

IV. RESTRUKTURIRANJE

4.1. Mjere restrukturiranja i njihova održivost

42. Cilj mjera restrukturiranja treba da bude povratak dužnika u održivo stanje plaćanja, uzimajući u obzir dospjeli iznos duga i svođenjem očekivanih gubitaka na najmanji mogući nivo.
43. Razvojna banka treba da razmotri sljedeće faktore prilikom procjene održivosti mjera restrukturiranja:
 - a) može se dokazati (na osnovu objektivnih dokaza koji se mogu provjeriti) da dužnik ima kapaciteta za mjeru restrukturiranja, odnosno da se očekuje cjelokupna otplata;
 - b) rješavanje dospjelih neplaćenih obaveza većim je dijelom ili u potpunosti uzeto u obzir i očekuje se znatno smanjenje dospjelih neplaćenih obaveza dužnika u srednjem ili dugom roku;
 - c) u slučajevima u kojima su prethodno odobavane mjere restrukturiranja, Razvojna banka treba da obezbijedi da se sprovedu dodatne interne kontrole kako bi se garantovalo da ovo naknadno restrukturiranje ispuni kriterijume održivosti;
 - d) kratkoročne mjere restrukturiranja primjenjuju se privremeno i Razvojna banka može na osnovu objektivnih dokaza koji se mogu provjeriti pokazati da je dužnik sposoban da otplati izvorni ili izmijenjeni iznos sa punim iznosom glavnice i kamata počevši od datuma isteka kratkoročnih privremenih mjera;
 - e) mjera za posljedicu nema više uzastopnih mjera restrukturiranja odobrenih za istu izloženost.

4.2. Efikasnost i efektivnost aktivnosti restrukturiranja

44. Razvojna banka treba da prati kvalitet aktivnosti restrukturiranja kako bi obezbijedila da se one ne primjenjuju zbog odlaganja procjene da je izloženost nenaplativa.
45. Razvojna banka treba da prati efikasnost procesa odobrenja mjera restrukturiranja, odnosno da prati trajanje postupka donošenja odluka i obim mjera restrukturiranja u svakoj fazi postupka odobravanja.
46. Razvojna banka treba da prati efektivnosti aktivnosti restrukturiranja, to jest da mjeri uspješnost sprovedenih restrukturiranja, korišćenjem sljedećih pokazatelja:
 - a) stopa oporavka restrukturiranih izloženosti i stopa reklasifikacije izloženosti u nekvalitetne (Razvojna banka treba da sprovede analizu istorije i prati ponašanje restrukturiranih izloženosti od datuma izmjene kako bi se utvrdila stopa oporavka);
 - b) stopa naplate u gotovini u sklopu restrukturiranih izloženosti;
 - c) otpis - Razvojna banka može u sklopu rješenja za restrukturiranje, sprovesti restrukturiranje koje uključuje djelimičan ili potpuni otpis nekvalitetnih izloženosti. Svi otpisi nekvalitetnih kredita povezani s odobravanjem tih vrsta restrukturiranja trebali bi biti evidentirani i praćeni u odnosu na odobreni proračun za gubitke. Osim toga, gubitak neto sadašnje vrijednosti povezan s odlukom o otpisu nekvalitetnih kredita treba pratiti u odnosu na stopu oporavka prema segmentu kredita i prema ponuđenom rješenju za restrukturiranje. Te podatke je potrebno uzeti u obzir prilikom oblikovanja strategija i politika restrukturiranja.

4.3. Politika restrukturiranja i mjere restrukturiranja

47. Razvojna banka treba da razvije politiku aktivnosti restrukturiranja, koja treba da obuhvati:
 - a) procese i procedure za odobravanje mjera restrukturiranja, uključujući odgovornosti i donošenje odluka;
 - b) opis dostupnih mjera restrukturiranja;
 - c) zahtjeve za informacijama koje su potrebne za procjenu održivosti mjera restrukturiranja;
 - d) dokumentaciju o odobrenim mjerama restrukturiranja;
 - e) procese i pokazatelje za praćenje efikasnosti i efektivnosti mjera restrukturiranja.
48. Razvojna banka treba da redovno preispituje svoje politike i opcije restrukturiranja na osnovu grupnog praćenja rezultata različitih mjera restrukturiranja.
49. Mjere restrukturiranja koje Razvojna banka može da sprovede su:

- a) Plaćanje samo kamate u kratkom roku;
 - b) Smanjena plaćanja (smanjeni anuiteti/rate);
 - c) Grace period /moratorijum na plaćanje;
 - d) Kapitalizacije dospjelih neplaćenih obaveza/kapitalizacija kamata;
 - e) Smanjenje kamatne stope;
 - f) Produženje roka dospijeca/trajanja;
 - g) Dodatni kolateral;
 - h) Prodaja na osnovu sporazuma/potpomognuta prodaja;
 - i) Reprogramirana otplata;
 - j) Konverzija valute;
 - k) Druge izmjene uslova/odredbi ugovora;
 - l) Refinansiranje/nove kreditne linije;
 - m) Konsolidacija duga; i
 - n) Oprost dijela duga ili cjelokupnog duga (trajni otpis).
50. Razvojna banka treba da, prije odobravanja bilo kakvih mjera restrukturiranja, procijeni dužnikovu kreditnu sposobnost. To treba da uključi adekvatnu procjenu finansijskog stanja dužnika na osnovu dovoljno informacija i uzimajući u obzir relevantne faktore kao što su sposobnost servisiranja duga i cjelokupna zaduženost dužnika ili imovine/projekta.
51. Ocjena sposobnosti otplate trebala bi biti utemeljena na primjereno dokumentovanim i provjerenim iznosima dužnikovih prihoda i rashoda. Razvojna banka treba da dokaže da je primjenila dovoljno konzervativan pristup u odnosu na varijabilne elemente tekućih prihoda koji su uzeti u obzir.

4.4. Ciljevi i praćenje restrukturiranja

52. Razvojna banka treba da obezbijedi da ugovori i dokumenta o restrukturiranju sadrže jasno definisan raspored postizanja ciljeva dužnika u kojem su navedeni svi ciljevi koje dužnik mora postići kako bi otplatio izloženost u toku trajanja ugovornog perioda. Ciljevi treba da budu izvodljivi i dovoljno konzervativni i treba da uzmu u obzir moguća pogoršanja finansijskog položaja dužnika. Efikasnost dužnika koji je u postupku restrukturiranja, uključujući njegovo poštovanje svih ugovorenih ciljeva, treba pažljivo da prati organizaciona jedinica za naplatu nekvalitetnih kredita odgovorna za odobravanje restrukturiranja, najmanje u toku vremena trajanja probnog perioda.

4.5. Restrukturiranje i status kvalitetnih izloženosti

53. Razvojna banka treba da, za potrebe sprovođenja mjera restrukturiranja, bude u mogućnosti da u ranoj fazi otkrije naznake mogućih budućih finansijskih poteškoća.

Zbog toga se ocjena dužnikove finansijske situacije ne smije ograničiti na izloženosti s očiglednim znakovima finansijskih poteškoća. Procjena finansijskih poteškoća treba da se sprovede i za izloženosti kod kojih dužnik nema očiglednih finansijskih poteškoća, ali su se znatno promijenili tržišni uslovi, tako da bi to moglo uticati na njegovu sposobnost otplate

54. Procjena bilo kojih finansijskih poteškoća dužnika treba da se zasniva samo na finansijskom položaju dužnika, bez uzimanja u obzir kolaterala ili bilo kakvih jemstava trećih strana.
55. Izloženosti ne treba da se identifikuju kao restrukturirane ako se ustupci sprovede za dužnike koji nemaju finansijske poteškoće. Razvojna banka treba da na osnovu detaljne finansijske procjene razlikuje refinansiranja ili obnavljanja odobrena dužnicima koji nemaju finansijske poteškoće i mjere restrukturiranja.
56. Odobravanje novih uslova kao što je nova kamatna stopa, povoljnija od stope koju bi dobili dužnici sličnog rizičnog profila, može se smatrati naznakom takvog ustupka ako Razvojna banka utvrdi da su razlog za novu stopu finansijske poteškoće sa kojima se dužnik suočava. Odobravanje povoljnijih novih uslova od onih koji se primjenjuju na tržištu ne treba da se smatra preduslovom za utvrđivanje ustupaka, a time i restrukturiranja.
57. Dužnici mogu da zahtijevaju izmjenu ugovornih uslova svojih kredita bez suočavanja ili potencijalnog suočavanja sa poteškoćama prilikom izvršavanja svojih finansijskih obaveza. Razvojna banka treba da sprovede procjenu finansijskog stanja dužnika ako takve izmjene ugovornih uslova utiču na mogućnost otplate.

4.6. Klasifikacija restrukturiranih izloženosti kao nekvalitetnih

58. Mjere restrukturiranja mogu da se primijene kod kvalitetnih i kod nekvalitetnih izloženosti. Prilikom odobravanja mjera restrukturiranja kvalitetnih izloženosti, Razvojna banka treba da procijeni da li te mjere dovode do potrebe da se izloženost klasifikuje kao nekvalitetna. Međutim, odobravanje mjera restrukturiranja kod nekvalitetnih izloženosti ne uklanja njihov status nekvalitetnih izloženosti: izloženosti moraju i dalje biti klasifikovane kao nekvalitetne još najmanje jednu godinu od trenutka definisanog Članom 36 stav 2 Odluke o kriterijumima i načinu klasifikacije aktive i obračunavanju rezervacija za potencijalne kreditne gubitke Razvojne banke, to jest, tokom perioda oporavka.

4.7. Oporavak / napuštanje statusa nekvalitetnih kredita

59. Razvojna banka treba da vrši reklasifikaciju nekvalitetnih kredita, uključujući i restrukturiranih izloženosti u kvalitetne u skladu sa čl. 35 do 37 Odluke o kriterijumima i načinu klasifikacije aktive i obračunavanju rezervacija za potencijalne kreditne gubitke Razvojne banke.
60. Politikama Razvojne banke za reklasifikaciju nekvalitetnih restrukturiranih izloženosti trebalo bi jasno definisati radnje na osnovu kojih se precizno može ocijeniti dužnikova sposobnost ispunjavanja uslova ugovora nakon restrukturiranja. U navedenim politikama treba da se utvrde kriterijumi za plaćanja koja su izvršena tokom perioda oporavka od najmanje jedne godine i da se definiše dužnikova sposobnost ispunjavanja uslova nakon restrukturiranja (ako je vjerovatna potpuna otplata duga) bez oslanjanja na realizaciju kolaterala, najmanje dokazivanjem plaćanja značajnog dijela glavnice.
61. Razvojna banka treba da, ako dužnik ima druge izloženosti prema njoj koje nijesu predmet restrukturiranja, razmotri efekat i ponašanje tih izloženosti u svojoj procjeni dužnikove sposobnosti ispunjavanja uslova nakon restrukturiranja. Zatvaranjem dospjelih neplaćenih obaveza restrukturiranjem ne treba da se promijeni status nekvalitetnih kredita. Samo izloženosti na koje se primjenjuju mjere restrukturiranja treba da se smatraju restrukturiranim izloženostima.

4.9. Identifikacija izloženosti kao kvalitetnih restrukturiranih izloženosti

62. Razvojna banka treba da restrukturirane izloženosti koje su klasifikovane kao kvalitetne zbog toga što ispunjavaju uslove za reklasifikaciju iz kategorije nekvalitetnih ili zbog toga što odobrenje mjera restrukturiranja nije dovelo do klasifikacije izloženosti kao nekvalitetne, i dalje posmatra kao restrukturirane dok se ne ispune svi uslovi za prestanak klasifikacije izloženosti kao restrukturirane.
63. Razvojna banka je dužna da kvalitetne restrukturirane izloženosti koje su reklasifikovane iz kategorije nekvalitetnih kredita ponovo klasifikuje u kategoriju nekvalitetnih kredita ako su im u probnom periodu odobrene nove mjere restrukturiranja. Isto treba da se primjenjuje i kada postoji dospjela obaveza po osnovu restrukturirane izloženosti, a koja nije plaćena više od 30 dana.

V. PROCJENA VRIJEDNOSTI KOLATERALA U VIDU NEPOKRETNOSTI I POKRETNE IMOVINE KOJA JE ZALOŽENA ZA POTREBE NEKVALITETNIH KREDITA

64. Razvojna banka treba da raspolaže pisanom politikom i procedurama koje su mjerodavne za procjenu vrijednosti kolaterala u obliku imovine. Politika i procedure treba da budu u potpunosti u skladu sa sklonošću ka preuzimanju rizika Razvojne banke. Politiku i procedure treba da odobri organ upravljanja i treba da ih preispita najmanje jednom godišnje.
65. Razvojna banka treba redovno da prati i preispituje procjene vrijednosti koje sprovode interni ili eksterni procjenjivači, a prilikom interne kontrole kvaliteta potrebno je voditi računa o sljedećem:
 - a) da proces kontrole kvaliteta sprovodi funkcija nezavisna od funkcije koja sprovodi početnu procjenu vrijednosti, obradu kredita, praćenje kredita i postupak odobravanja;
 - b) da nezavisnost postupka izbora eksternog procjenjivača treba da se redovno preispituje u okviru procesa interne kontrole kvaliteta;
 - c) da je potrebno redovno upoređivati sličan uzorak internih i eksternih procjena vrijednosti sa tržišnim pokazateljima;
 - d) da je potrebno redovno sprovoditi retroaktivno testiranje internih i eksternih procjena vrijednosti.
66. Funkcija interne revizije treba da redovno preispituje dosljednost i kvalitet politike i procedure procjene vrijednosti nepokretnosti, nezavisnost postupka odabira procjenjivača i adekvatnost procjena vrijednosti koje sprovode eksterni i interni procjenjivač.
67. Razvojna banka treba da redovno prati vrijednost kolaterala u obliku nepokretnosti, a najmanje kako je navedeno u članu 30 Odluke o adekvatnosti kapitala Razvojne banke.
68. Procjene vrijednosti i reprocjene vrijednosti kolaterala u obliku nepokretnosti treba da se sprovode pojedinačno i za svaku nepokretnost. Procjene vrijednosti i reprocjene vrijednosti kolaterala u obliku nepokretnosti ne treba da se sprovode primjenom statističkog modela kao jedinog načina za preispitivanje procijenjene vrijednosti nepokretnosti.
69. Sve procjene vrijednosti nepokretnosti, uključujući ažuriranje procjena vrijednosti, treba da sprovodi nezavisan i kvalifikovani procjenjivač, koji posjeduje kvalifikacije, sposobnosti i iskustvo koje je potrebno za sprovođenje procjene vrijednosti.
70. Razvojna banka treba da ažurira procjene vrijednosti obezbijedenih izloženosti u skladu sa zahtjevima iz člana 30 Odluke o adekvatnosti kapitala Razvojne banke.

71. Razvojna banka treba da, u svojim politikama i procedurama za procjenu vrijednosti kolaterala, definiše kriterijume kako bi utvrdila da li je došlo do značajnog pada vrijednosti kolaterala. Kad je moguće, ovo treba da uključi kvantitativne pragove za sve vrste kolaterala, na osnovu utvrđenih empirijskih dokaza i relevantnog kvalitativnog iskustva Razvojne banke, imajući na umu relevantne faktore kao što su kretanja cijena na tržištu ili mišljenje nezavisnih procjenjivača.
72. Razvojna banka treba da raspolaže adekvatnim procesima i sistemima za označavanje zastarjelih procjena vrijednosti i pokretanje izrade elaborata za reprocjenu.
73. Razvojna banka treba da definiše metode procjene vrijednosti kolaterala za sve vrste kolaterala, pri čemu bi ti metodi trebalo da budu adekvatni i primjereni predmetnoj vrsti kolaterala.
74. Kolateral u obliku nepokretnosti treba da se vrednuje na osnovu tržišne vrijednosti, kako je navedeno u članu 30 Odluke o adekvatnosti kapitala Razvojne banke.
75. Pokretna imovina treba da se vrednuje na osnovu tržišne vrijednosti.
76. Razvojna banka treba da raspolaže bazama podataka o kolateralima kako bi se omogućila pravilna procjena, praćenje i kontrola kreditnog rizika, i moglo odgovoriti na zahtjeve nadležnog organa upravljanja i Centralne banke, pružiti informacije u periodičnim izvještajima, kao i druge blagovremene i sveobuhvatne dokumentacije.
77. Baze podataka treba da karakteriše:
 - a) dovoljna dubina i obim kako bi obuhvatile sve značajne faktore rizika;
 - b) tačnost, cjelovitost, pouzdanost i blagovremenost podataka;
 - c) dosljednost – treba da se zasnivaju na zajedničkim izvorima informacija i jedinstvenim definicijama pojmova korišćenih za kontrolu kreditnog rizika;
 - d) mogućnost praćenja, kako bi se mogao utvrditi izvor informacija.
78. Baze podataka treba da uključuju sve relevantne informacije o nepokretnostima i drugim vrstama kolaterala za kreditne izloženosti Razvojne banke, kao i o povezanostima između kolaterala i određenih kreditnih izloženosti.
79. Primljena stečena imovina treba da se vrjednuje na osnovu nižeg od sljedećih iznosa:
 - a) knjigovodstvene vrijednosti finansijske imovine, pri čemu se stečena imovina ili imovina primljena u svrhu plaćanja duga smatra kolateralom;
 - b) fer vrijednosti preuzete imovine umanjene za troškove prodaje.